

Fabra encara

Pere Grau

Que l'any Fabra ja hagi passat no és cap obstacle perquè a hom de vegades, de cop i volta, li passin pel cap altres aspectes dels avantatges de la reforma fabriana. Els avantatges literaris i culturals, en general, d'una ortografia unificada en la qual poden moure's sense dificultats les diferents variants del català són prou coneguts i no cal descobrir ara altra vegada la sopa d'all. Mirem-nos-ho, però, des d'un altre angle: el de l'assimilació de la migració, un problema cabdal que en aquest nou segle s'ha aguditzat arreu.

Tal com ha anat la nostra història, tal com es presenta avui la situació del país, per a l'escolarització dels

fills dels immigrants (en el sistema d'immersió lingüística actual i mentre un 155 no ens el trenqui) i per l'aprenentatge espontani per part dels adults, la reforma fabriana, després del temps, fa possible que el català pugui ser per als nous ciutadans del país una llengua igual de fàcil o de difícil d'aprendre que qualsevol altra llengua

romànica. El català té per als forasters també les seves dificultats, com la tenen totes les llengües. En el nostre cas, per exemple, els pronoms febles, un element essencial de la personalitat del català. Però això és bufar i fer ampolles si ho comparem amb les declinacions de l'alemany o de les llengües eslaves. I la importància d'aquest fet es veu encara més clara si ho comparem amb altres llengües sense estat, arraconades o empetitides per una altra llengua dominant. Em fixaré només en dos exemples: el baix alemany i el gaèlic.

A començaments del segle XVI, tant el baix alemany (el de les terres «baixes» del nord) com l'alt alemany (el de les terres «altes» del sud del país) estaven dividides totes dues en una gran diversitat de variants i de dialectes. Quan Martí Luter va traduir la Bíblia al llenguatge del poble va fer-ho en alt alemany, i això va tenir dues conseqüències fonamentals. El llenguatge usat per Luter va ser la base per a una estandardització de l'alt alemany que va ser seguida ben

de pressa per totes les personalitats culturals del país, va tenir per a l'alemany conseqüències semblants a la reforma fabriana per al català i va possibilitar la seva imposició com a llengua culta en tots els territoris de parla alemanya. El baix alemany, en canvi, deixat de banda des de llavors pel món de la cultura i per la burgesia, va quedar com una llengua residual de pagesos i mariners i, encara que continua essent parlada per molta gent, ha conservat una gran fragmentació regional amb diferents ortografies sovint primitives i arbitràries que fa aquesta llengua difícil d'aprendre. Hi ha escriptors que l'han usada, és clar. Però la manca d'una ortografia comuna i la gran diferència entre els diferents dialectes dificul-

ten tots els intents de renaixença que hi ha hagut en els darrers cent-cinquanta anys.

En el cas del gaèlic, s'ha dit sovint a casa nostra: de què serveix obtenir la independència, com Irlanda, si al mateix temps es perd la llengua? És a dir, es perd el gaèlic i s'usa exclusivament

l'anglès. I en aquest cas potser també podria dir-se que una reforma semblant a la fabriana potser hauria motivat un ressorgiment del gaèlic tant a Irlanda com a Escòcia, tant a Gal·les com a Cornualla.

Haig d'admetre que desconec quines diferències regionals hi ha entre el gaèlic de les terres esmentades. Però en el cas del gaèlic hi ha, a parer meu, un gran obstacle que en dificulta la capacitat de guanyar nous parlants (i tornem al problema de la migració) mentre que la difusió mundial de l'anglès fa que gairebé ningú no arribi a Escòcia o a Irlanda i senti cap necessitat d'aprendre aquesta llengua tan enrevessada. I ho és sobretot a causa d'una ortografia arbitrària. El gaèlic parlat (jo l'he escoltat en els discos amb cançons del País de Gal·les) és tan melodiós o tan aspre com qualsevol altra llengua. Però la seva ortografia sense regles fixes (d'una manera molt més extremada que l'anglès) no és cap al·licient per a ningú que no sigui membre d'una de les societats locals gaèliques. Per exemple, el nom tradicional que

La reforma fabriana, després del temps, fa possible que el català pugui ser per als nous ciutadans del país una llengua igual de fàcil o de difícil d'aprendre que qualsevol altra llengua romànica.

s'aplica al cap de govern irlandès s'escriu *taioseach* i es pronuncia (amb ortografia catalana) «tóixic». Hi afegeixo uns quants exemples de noms propis (trets del glossari de la traducció alemanya d'una novel·la històrica sobre Irlanda de Kiera Brennan)

<u>S'escriu:</u>	<u>Es pronuncia:</u>
Derbforgaill	Derval
Aoife	lifa
Padraic	Paric
Tadc	Tig
Ceara	Kiara
Éamonn	làmon
Gwalchwyn	Gualgüin
Inghean	Niyèn
Àine	Ònia
Ailillán	Alalon
Cinded	Kinded

Podem dir que l'anglès sovint té una ortografia arbitrària. Però en primer lloc és en menys grau que el gaèlic i té una gramàtica de les més fàcils, mentre

que les diferents variants del gaèlic en tenen una amb una sintaxi molt enrevessada.

Només aquests dos exemples, a mi em fan donar a la figura de Pompeu Fabra una grandesa que va fins i tot més enllà del mer mèrit científic: la d'haver donat a Catalunya una eina eficient per a la integració de la gent que ve a viure en aquesta terra nostra que sempre ha estat terra de pas i de benvinguda. I això vol dir una contribució bàsica a la pau social del nostre país.

És clar que, com diu l'adagi, si portes l'ase a l'abeurador i no vol beure no hi ha res a fer. A la gent que s'encastella en el seu cercle castellanitzat impermeable tant li fa si el català els és més o menys accessible. Aquí fins i tot amb un canvi polític total potser caldran un parell de generacions per a, com a mínim, aconseguir un equilibri entre català i castellà. Però això ja és un problema polític i no estrictament lingüístic. Aquest ens el va resoldre en Fabra. El polític, l'hem de resoldre entre tots. █

El plaer de compartir

TRIAS
DES DE 1902

Trias Galetes - Biscuits, S.A.
Ctra. de Sils, 36
17430 Santa Coloma de Farners
Tel. 972 84 12 13
www.trias.cat